

Het Kenniscentrum
ARBEIDSMIGRANTEN

INT-AR Paper 7 – Macro-economische effecten van migratie

Ronald Dekker (TNO)

Inleiding: welke belangrijke effecten zijn verbonden aan arbeidsmigratie?

In dit paper worden de macro-economische effecten van arbeidsmigratie samengevat die in de relevante economische literatuur zijn terug te vinden. Ingezoomd wordt vooral op de (macro) economische effecten voor het gastland. De onderzochte, economische effecten betreffen de groei, de arbeidsmarkteffecten, en het gebruik van en de bijdrage aan de sociale zekerheid. Het is soms moeilijk in de onderzochte literatuur een helder onderscheid te maken tussen de algemene effecten en de afzonderlijke effecten van arbeidsmigratie, vluchtelingen-, gezins- en studentenmigratie. De literatuur op dit terrein is voor een belangrijk deel nog steeds gebaseerd op het werk van George Borjas en Barry Chiswick over de effecten in de VS. Migratiepatronen in Europa wijken evenwel in belangrijke mate af van de traditionele patronen in migratielanden als de VS en Canada. Vandaar dat we expliciet onderzoek over Europese landen opnemen in dit paper, ook al omdat Europese landen in 2015 en 2016 te maken hadden met een serieuze piek in de vluchtelingenmigratiestroom. Daarnaast is in Nederland inmiddels sprake van de structurele aanwezigheid van een substantieel aantal arbeidsmigranten uit de MOE-landen (Cremers & Houwerzijl 2018, Cremers & de Volder 2020, SEO 2019). Het is niet eenvoudig voor de Nederlandse situatie de macro-economische effecten van migratie in kaart te brengen. Over de omvang en samenstelling van (arbeids)migratiestromen is relatief veel bekend, maar het aantal studies over de economische effecten van immigratie in Nederland is zeer beperkt. Er is echter geen aanleiding te denken dat die effecten heel anders zijn dan in onze buurlanden.

Economische groei

In theorie en deels in de praktijk levert immigratie een additioneel arbeidsaanbod, en dat resulteert op lange termijn in additionele economische groei. Op korte termijn verwachten mainstream economen bij een bevolkingstoename (en dus bij toenemende migratie) een lagere groei, als gevolg van afnemende schaalvoordelen (Dolado et al, 1994). Met andere woorden: omdat een grotere hoeveelheid arbeid moet worden ingepast in het economische proces, vertraagt de groei op korte termijn enigszins. De precieze omvang van al deze effecten is onder meer afhankelijk van de mate van verdringing van lokale werknemers door migranten en van het (menselijk en fysiek) kapitaal dat migranten het gastland bieden (zie o.a. Kemnitz, 2001). In een economische situatie met grote arbeidstekorten stimuleert immigratie de economische groei, indien de aangetrokken migranten de benodigde kwalificaties meebrengen. Kent de arbeidsmarkt daarentegen een grote arbeidsreserve, dan leidt immigratie alleen maar tot hogere concurrentie om een beperkt aantal arbeidsplaatsen, vaak ten koste van de arbeidsmarktperspectieven van reeds aanwezige werknemers met vergelijkbare kwalificaties. Economische groei is dan minder te verwachten. In feite is weinig hard empirisch bewijs te vinden voor (negatieve of positieve) effecten op de economische groei in de literatuur. Bovendien spitst veel literatuur zich toe op de economische effecten in de landen van herkomst, met enig bewijs dat migratie positief uitwerkt voor de herkomstlanden (o.a. Dos Santos & Postel-Vinay, 2003). In studies die zich richten op de ontvangende landen wordt de causaliteit meestal omgedraaid: economische groei leidt dan tot immigratie en niet omgekeerd (Morley, 2006; Islam et al, 2012). De effecten van migratie op economische groei in het ontvangende land kunnen dus niet ondubbelzinnig worden vastgesteld.

Boubtane et al (2016) laten voor OESO-landen een positief effect zien van het menselijk kapitaal van immigranten op het bbp per capita én dat een permanent hoger niveau van immigratie een positief effect heeft op het bbp per werkende. Daarbij wordt opgemerkt dat de impact op bbp-groei van immigratie hoog is, ook in landen die geen selectief migratiebeleid voeren.

Kancs & Lecca (2018) presenteren onderzoeksresultaten voor EU-landen die suggereren dat op korte termijn integratie van vluchtelingen kostbaar is voor de overheid in het immigratieland, maar dat op middellange en lange termijn aanzienlijke sociaaleconomische en fiscale voordelen ontstaan. Een belangrijke bevinding is dat de opbrengsten op middellange en lange termijn gecorreleerd zijn met de 'investeringen' (kosten) op de korte termijn. Afhankelijk van het integratiebeleid en de wijze van beleidsfinanciering kan op de lange termijn een bbp-groei van 0.2% tot 1.6% boven het basispad gerealiseerd worden. Investeringen in integratie van migranten zijn dus 'lonend'.

De gevolgen van immigratie voor de economische groei in Nederland zijn voor een deel 'verstopt' in de vergelijkende studies die hierboven staan vermeld (Boubtane et al, 2016; Kancs & Lecca, 2018). Specifiek voor Nederland merkt De Beer (2019) op dat meer immigratie alleen tot meer economische groei leidt wanneer de arbeidsdeelname van migranten toeneemt.

Werkgelegenheidseffecten en lonen

Effecten van arbeidsmigratie op de arbeidsmarkt hangen samen met de potentiële economische groei. Voor die arbeidsmarkteffecten is een vergelijking van het relatieve niveau (van menselijk kapitaal) van lokale werknemers en migranten relevant, naast de mate waarin migranten een complementaire of verdringende werking kunnen hebben op de reeds aanwezige beroepsbevolking. De theoretische literatuur komt niet tot definitieve conclusies over arbeidsmarkteffecten, vanwege de heterogeniteit van de migratievormen en de specifiek eigenschappen van een gastland (Damette & Fromentin, 2013). Tevens is het van belang stil te staan bij het distributie-effect: wie wint en wie verliest bij immigratie. Dit hangt in sterke mate af van het kwalificatieniveau van het migrantenbestand in vergelijking met de lokale beroepsbevolking (Dustmann, 2008). Theoretische voorspellingen van het effect van immigratie op het lokale loonniveau zijn sterk afhankelijk van de gemaakte aannames. Belangrijkste aannames zijn of de ontvangende economie open staat voor de internationale handel en de mate van vervangbaarheid van lokale werknemers (Friedberg & Hunt, 1995). Een ander belangrijk aspect in de migratieliteratuur gaat in op de assimilatie: de mate waarin het succes op de arbeidsmarkt vergelijkbaar wordt met dat van lokale werknemers naarmate migranten langer doorbrengen in het gastland (Kerr & Kerr, 2011; Bart et al, 2004, verwijzend naar Chiswick, 1978; Borjas, 1999 en Bauer, Lofstrom en Zimmerman, 2000).

Een in het oog springend 'natuurlijk experiment', 'the Mariel boatlift', staat beschreven in een artikel van Card (1990). In 1980 werd de arbeidsmarkt van Miami in een periode van 6 maanden 'overspoeld' door een groot aantal laaggeschoolde Cubanen. Toch had dit nauwelijks gevolgen voor de werkgelegenheid (en lonen) van laaggeschoolde inwoners van de regio. De arbeidsmarkt in de regio Miami bleek in staat om relatief snel een groei van de beroepsbevolking met 7% te absorberen, daarbij geholpen door eerdere ervaringen met stromen (Cubaanse) migranten.

In een studie van 18 OESO landen werd geen lange termijn-effect gevonden op de werkgelegenheid, maar 'immigration may have a temporary impact on natives' unemployment, depending upon the policy framework. In particular, a temporary increase in unemployment may be observed in a context of stringent anticompetitive product market regulation, or of high replacement rates of unemployment benefits' (Jean & Jimenez, 2011). Een panelstudie met 14 OESO-landen leidde tot de conclusie dat een toename van migranten op lange termijn de lonen in het gastland drukt, met overigens een tegengesteld effect in de Angelsaksische landen (Damette & Fromentin, 2013). Voorts is er geen bewijs voor negatieve effecten op de werkgelegenheid op lange termijn, zoals aangetoond door Gross (2004) in een studie over Canada en door Ghatak en Moore's (2007) in hun Europese studie. De bevindingen van Damette & Fromentin (2013) komen vrijwel overeen met recente studies die gebruikmaken van andere methoden (voor Frankrijk: Ortega en Verdugo, 2009; voor de VS: Card, 2009) en in het bijzonder met Okkerse's conclusie (2008): de kans dat migranten zorgen voor een groeiende werkloosheid is laag op korte termijn en vrijwel nul op lange termijn.

Ondanks institutionele verschillen, bevestigen de resultaten bij Damette & Fromentin (2013) dat migratiestromen geen substantieel nadelig effect hebben op de arbeidsmarkt van de ontwikkelde landen. Immigratie veroorzaakt, sedert de 18e eeuw, geen hogere werkloosheid in de ontwikkelde wereld. Met betrekking tot loonassimilatie concluderen Lehmer & Ludsteck (2015), op basis van Duitse gegevens 'the raw wage gap of migrants compared to native Germans decreases by 14 log percentage points in the first eight years.' Zij constateren voorts grote loonverschillen tussen verschillende migrantengroepen.

Weiske (2019) vindt voor de VS een negatief korte termijn-effect van meer immigratie op de reële lonen, terwijl er een positief effect is op investeringen. Omdat de meeste effecten op de andere variabelen verwaarloosbaar

of onbeduidend zijn, is Weiske's conclusie dat immigratie relatief weinig impact heeft gehad op de Amerikaanse economie. Dit staat in schril contrast met de ruime aandacht die migratie daar krijgt in het politieke debat.

Minnesjord, M., & Jostad (2019) vinden voor Zweden dat arbeidsimmigratie de groei en arbeidsparticipatie verhoogt, de reële lonen onaangetaast laat en de werkloosheid verlaagt, zelfs onder autochtone werknemers. Furlanetto en Robstad (2019) vinden voor Noorwegen ook dat een exogene immigratieschok de werkloosheid verlaagt en verder dat immigratie een klein positief effect heeft op de overheidsfinanciën, geen effect op de huizenprijzen en een negatief effect op de arbeidsproductiviteit dat wordt veroorzaakt door een daling van de kapitaalintensiteit.

Weber en Weigand (2016) vinden dat 'niet vluchteling' immigratie meer voordelige effecten heeft op de groei en de arbeidsmarktuitskomsten op middellange termijn dan immigratie door vluchtelingen. De piek in de vluchtelingenmigratie naar Duitsland (2015) heeft mogelijk wel negatieve economische effecten, maar deze kunnen worden gemitigeerd met integratie-, scholings- en arbeidsmarktbeleid. Bouoiyour et al (2019) vinden dat de impact van humanitaire immigratiestromen in Europa op de economische groei positief is en op de werkloosheid negatief, maar alleen significant wanneer de groei en de werkloosheid relatief bescheiden van omvang zijn.

Albis et al (2018) laten zien dat voor West-Europese landen de instroom van vluchtelingen geen negatief effect heeft op de economische uitkomsten van de ontvangende landen en ook niet op hun overheidsfinanciën: de extra uitgaven in verband met vluchtelingen worden meer dan gecompenseerd door extra belastinginkomsten. Wanneer vluchtelingen permanente inwoners van het land worden, wordt hun macro-economische impact positief. Dezelfde auteurs laten in ander onderzoek (2016) voor Frankrijk zien dat immigratie het bbp per hoofd doet groeien, in het bijzonder wanneer het gaat om gezinshereniging. Voor Nederland vinden Galloway en Jozefowicz (2008) dat een groter aandeel van immigranten in de regionale beroepsbevolking ervoor zorgt dat de regionale werkloosheid sneller stijgt bij economische tegenspoed. Het aandeel niet-Westerse migranten speelt daarbij geen rol van betekenis.

Heijma et al (2019) vinden in een studie naar verdringingseffecten op de arbeidsmarkt dat de grootste kans op verdringing vooral zit aan de onderkant van de arbeidsmarkt en in tijden van laagconjunctuur. Het effect van (arbeids)migratie is dat op korte termijn binnenlandse werknemers met substitueerbare vaardigheden nadelen kunnen ondervinden van arbeidsmigratie in termen van werkgelegenheid en lonen, terwijl werknemers met complementaire vaardigheden hun loon mogelijk zien stijgen. Macro-economische effecten op korte termijn zijn klein. Er is nog weinig goed empirisch onderzoek naar de lange termijneffecten, maar theoretisch gezien zijn de lange termijneffecten door de aanpassing van de arbeidsmarkt aan het toegenomen arbeidsaanbod minder sterk dan de korte termijneffecten.

Sociale zekerheidseffecten

Met betrekking tot de sociale zekerheidseffecten van arbeidsmigratie maakt de economische literatuur een onderscheid tussen het pensioenstelsel enerzijds en de uitkeringen inzake werkloosheid, ziekte, arbeidsongeschiktheid en sociale bijstand anderzijds. In het politieke debat is dit het verschil tussen 'we hebben migranten nodig om de pensioenen te kunnen blijven financieren' en 'migrant komen alleen maar om van onze uitkeringen te profiteren'. Gelet op de hierboven gedocumenteerde gevolgen voor de arbeidsmarkt lijken de effecten van beide claims zeer beperkt. Bovendien kunnen migranten niet tegelijkertijd 'uitkeringen claimen' en 'banen inpikken'. Ook kunnen ze niet tegelijkertijd een oplossing bieden voor tekorten op de arbeidsmarkt en een last vormen voor de sociale zekerheid. Onderzoek naar migratie en (de financiële duurzaamheid van) pensioenen tonen aan dat de gevolgen voor de sociale zekerheidsbijdragen zeer beperkt zijn (Felderer, 1994; Börsch-Supan, 2000, op basis van Duitse data).

Belangrijkste bron bij de vraag of migranten buitenproportioneel gebruik maken van sociale zekerheid en uitkeringen is het werk van Borjas (1999). Hij stelde dat een belangrijk economisch item in het historisch debat over het immigratiebeleid in de VS de vraag betrof of migranten hun weg vonden in het stelsel van sociale zekerheid. Hij beargumenteert dat migranten in de VS een disproportioneel hoog aandeel hebben in de verdeling van sociale zekerheidsbijdragen. Nannestad (2007) stelt dat de afhankelijkheid van welvaartsvoorzieningen stoelt op drie factoren: (i) de leeftijd en gender samenstelling van de migrantengroep, (ii) de mate waarin migranten zijn opgenomen op de arbeidsmarkt en (iii) de wijze waarop rechten worden verkregen in het stelsel. Aangezien migranten naar verhouding slechter geïntegreerd zijn op de arbeidsmarkt van welvarende landen die royale uitkeringsniveaus kennen en aangezien die welvarende landen er naar tenderen strikte(re) voorwaarden te hanteren voor de toegang tot hun voorzieningen, zou verwacht mogen worden dat migranten in de meest genereuze landen zwaar drukken op de sociale zekerheid, in het bijzonder werkloosheidsuitkeringen en sociale transfers. Boeri (2010) vond geen bewijs voor de stelling dat legale migranten, in het bijzonder geschoolde migranten, netto-ontvangers zijn van overheidsvoorzieningen. Wel lijkt er bewijs te zijn voor een blijvende afhankelijkheid van niet op bijdragen gebaseerde voorzieningen en van een zelfselectie van ongeschoolde migranten in landen met genereuze sociale zekerheidsstradities. In een recentere studie vonden Barrett & Maitre (2012) geen bewijs dat migranten, als de gehele groep migranten wordt gezien, meer gebruik maken van de sociale zekerheid. Ook vonden ze geen bewijs voor een hogere armoede onder migranten.

Voor de VS vinden Capps et al (2018) dat immigranten in het algemeen minder vaak afhankelijk zijn van een uitkering en lagere uitkeringen krijgen dan 'geboren' Amerikanen. Deze bevinding wordt ook gedaan door Huang et al (2020). Huber & Oberdabernig (2016) vinden iets soortgelijks in de Europese context en vinden veel verschillen tussen landen die deels verklaard kunnen worden tussen de verschillen in de kenmerken van de immigranten naar die landen. Wanneer daarvoor wordt gecorrigeerd, blijkt dat immigranten net zo vaak uitkeringsafhankelijk zijn dan oorspronkelijke bewoners en veelal lagere uitkeringen ontvangen.

Voor Nederland concludeert Strockmeijer (2019, 2020) dat het gemiddelde uitkeringsbeslag van Oost-Europese arbeidsmigranten lager is dan dat van de meeste andere migrantengroepen, maar iets hoger is dan het gemiddelde uitkeringsbeslag van Nederlandse werknemers.

Voor wat betreft de economische bijdrage van immigranten aan de uitdaging van de vergrijzing zijn er een aantal factoren die onduidelijk blijven, vooral omdat het proces van integratie van migranten traag gaat en in de Europese context nog trager voor vluchtelingen. Daarnaast is voor een 'verjongingseffect' op de beroepsbevolking een enorme migratiestroom nodig die op praktische en politieke redenen niet haalbaar is (Scott & Tegunimataka, 2020)

Dit alles leidt tot de conclusie dat immigratie noch een oplossing is voor problemen met de sociale zekerheid (demografische problemen inzake pensioenen), noch op geaggregeerd niveau een groot probleem is voor voorzieningen in de welvaartsstaat: immigranten maken geen buitenproportioneel gebruik van werkloosheidsuitkeringen, sociale bijstand en dergelijke.

Effecten van de Covid crisis op migratie

Als gevolg van een wereldwijde pandemie is vooral terugkeermigratie opgetreden (zie o.a. Dandekar & Ghai, 2020). Arbeidsmigranten zijn deels teruggekeerd naar het land (regio) van oorsprong, omdat de sectoren waarin ze werkten in 'lockdown' gingen, maar ook om steun te zoeken (en te bieden) bij familie. Tegelijkertijd hebben veel landen in verband met de pandemie restricties opgelegd aan migratie. Op het hoogtepunt van de pandemie (maart 2020) zagen veel West-Europese landen zich geconfronteerd met een uittocht van Oost-Europese werknemers waardoor een tekort aan arbeidskrachten werd veroorzaakt in belangrijke economische sectoren, waaronder landbouw, bouw, zorgverlening en diensten (Paul, 2020). Arbeidsmigranten die wel (in Nederland) bleven werken, liepen in deze sectoren grotere risico's op besmetting, omdat bijvoorbeeld

thuiswerken er niet in zit bij oogst- of schoonmaakwerk (De Lange et al, 2020). Welke macro-economische effecten deze verandering in migratiepatronen heeft, blijft vooralsnog een open vraag, al is het maar omdat onduidelijk is of de verandering in de migratiepatronen tijdelijk of structureel is.

Samenvatting en conclusies

Samengevat lijkt de conclusie gewettigd dat immigratie een relatief gering en gematigd effect heeft op de economie van een gastland. Er is weinig bewijs dat migratie ten koste gaat van economisch succes, terwijl economisch succes immigratie lijkt te veroorzaken. Vertaald naar de arbeidsmarkt betekent dit dat immigratie ook slechts een beperkt effect heeft: migranten lopen hoger risico op werkloosheid, maar immigratie op zich beïnvloedt het werkloosheidsniveau in een land nauwelijks. Er is enig bewijs dat immigratie hogere werkloosheid (en lagere lonen) kan veroorzaken voor aanwezige groepen werknemers met een vergelijkbaar profiel als de migranten. Gelijke behandeling (verschillen tussen hoog en laagopgeleiden en tussen migranten en lokale werknemers) lijkt een groter item te zijn dan efficiency (op macroniveau van werkgelegenheid en werkloosheid).

Ten slotte laten bevindingen met betrekking tot de arbeidsmarkteffecten slechts een beperkte, noch positieve, noch negatieve invloed zien op de sociale zekerheid. Het huidige immigratieniveau lost de demografische problemen niet op waarmee sommige Europese landen in de pensioensfeer krijgen te kampen. En er is weinig bewijs dat migranten substantieel oververtegenwoordigd zijn in sociale zekerheidsarrangementen (zoals werkloosheidsuitkeringen of bijstand).

Hierbij moet aangetekend worden dat, zoals door meerdere auteurs is geconstateerd, vanuit een andere invalshoek de grensoverschrijdende arbeidsmobiliteit wel een serieus effect heeft op de flexibilisering van de (Nederlandse) arbeidsmarkt, onder meer via een toename van de tewerkstelling in een veelvoud van tijdelijke contractvormen. Wanneer als gevolg van deze flexibilisering minder wordt bijgedragen aan het socialezekerheidsstelsel, kan op lange termijn het effect op de financiële duurzaamheid van de welvaartsstaat aan betekenis toenemen.

Bronvermelding

- d'Albis, H., Boubtane, E. & Coulibaly, D. (2016). Immigration policy and macroeconomic performance in France. *Annals of Economics and Statistics/Annales d'Économie et de Statistique*, (121/122), 279-308.
- d'Albis, H., Boubtane, E. & Coulibaly, D. (2018). Macroeconomic evidence suggests that asylum seekers are not a “burden” for Western European countries. *Science advances*, 4(6), eaaq0883.
- de Beer, J. (2019). Een voller en grijzer Nederland hoeft niet somber te stemmen. *Demos: bulletin over bevolking en samenleving*, 35(4), 4-7.
- Boeri, T. (2010). Immigration to the Land of Redistribution. *Economica*, 77(308), 651-687.
- Borjas, G. J. & Hilton, L. (1995). Immigration and the welfare state: Immigrant participation in means-tested entitlement programs (No. w5372). National Bureau of Economic Research.
- Borjas, G. J. (1999). Immigration and welfare magnets. *Journal of labor economics*, 17(4), 607-637.
- Börsch-Supan, A. (2000). A model under siege: A case study of the German retirement insurance system. *Economic Journal*, F24-F45.
- Boudreaux, D. (2009). Some Basic Economics of Immigration. *Journal of Law, Economics Policy*, 5(1), 199-208.
- Bouoiyour, J., Miftah, A. & Selmi, R. (2019). The economic impact of migrants and refugees on Europe.
- Brücker, H., Epstein, G. S., McCormick, B., Saint-Paul, G., Venturini, A. & Zimmermann, K. F. (2002). Managing migration in the European welfare state. *Immigration policy and the welfare system*, 74.
- Capps, R., Fix M. E. & Henderson, E. (2009). “Trends in Immigrants’ Use of Public Assistance after Welfare Reform,” in *Immigrants and Welfare: The Impact of Welfare Reform on America’s Newcomers*, ed. Michael E. Fix, New York: Russell Sage Foundation, pp. 123–52;
- Coppel, J., Dumont, J. C. & Visco, I. (2001). Trends in immigration and economic consequences.
- Cremers, J. & Houwerzijl, M. (2018). INT-AR eindrapportage: Onderzoeksprogramma internationalisering arbeidsmarkt/HRM-beleid. Tilburg Law School, Tilburg University.
- Cremers, J. & de Volder, E. (2020). *Arbeidsmigratie in Noord-Brabant - de markt en de mensen(handel): Een inventarisatie*. Amersfoort: CoMensha.
- Damette, O. & Fromentin, V. (2013). Migration and labour markets in OECD countries: a panel cointegration approach. *Applied Economics*, 45(16), 2295-2304.
- Dandekar, A. & Ghai, R. (2020). Migration and Reverse Migration in the Age of COVID-19. *Economic and Political Weekly*, 55(19), 28-31.
- De Lange, T., Mantu, S. & Minderhoud, P. (2020). Into the Unknown: COVID-19 and the Global Mobility of Migrant Workers. *AJIL Unbound*, 114, 332-336. doi:10.1017/aju.2020.62
- Dolado, J., Goría, A. & Ichino, A. (1994). Immigration, human capital and growth in the host country. *Journal of population economics*, 7(2), 193-215.
- Dos Santos, M. D. & Postel-Vinay, F. (2003). Migration as a source of growth: the perspective of a developing country. *Journal of Population Economics*, 16(1), 161-175.
- Dustmann, C., Glit, A., & Frattini, T. (2008). The labour market impact of immigration. *Oxford Review of Economic Policy*, 24(3), 477-494.
- Dustmann, C., Frattini, T., & Halls, C. (2010). Assessing the Fiscal Costs and Benefits of A8 Migration to the UK. *Fiscal Studies*, 31(1), 1-41.
- Felderer, B. (1994). Can immigration policy help to stabilize social security systems? In *Economic aspects of international migration* (pp. 197-226). Springer Berlin Heidelberg.

- Friedberg, R. M. & Hunt, J. (1995). The impact of immigrants on host country wages, employment and growth. *The Journal of Economic Perspectives*, 9(2), 23-44.
- Furlanetto, F., & Robstad, Ø. (2019). Immigration and the macroeconomy: Some new empirical evidence. *Review of Economic Dynamics*, 34, 1-19.
- Galloway, R. M. & Jozefowicz, J. J. (2008). The effects of immigration on regional unemployment rates in the Netherlands. *International Advances in Economic Research*, 14(3), 291-302.
- Hansen, J. & Lofstrom, M. (2003). Immigrant Assimilation and Welfare Participation Do Immigrants Assimilate Into or Out of Welfare? *Journal of Human Resources*, 38(1), 74-98.
- Heyma, A., Zwetsloot J. & Gautier, P. (2019), *Verschuivingen, concurrentie en verdringing*, SEO-rapport nr. 2019-14, Amsterdam
- Huang, X., Kaushal, N. & Wang, J. S. H. (2020). What Explains the Gap in Welfare Use among Immigrants and Natives?. *Population Research and Policy Review*, 1-42.
- Huber, P. & Oberdabernig, D. A. (2016). Decomposing welfare wedges: An analysis of welfare dependence of immigrants and natives in Europe. *Kyklos*, 69(1), 82-107.
- Jean, S. & Jimenez, M. (2011). The unemployment impact of immigration in OECD countries. *European Journal of Political Economy*, 27(2), 241-256.
- Kancs, D. A. & Lecca, P. (2018). Long-term social, economic and fiscal effects of immigration into the EU: The role of the integration policy. *The World Economy*, 41(10), 2599-2630.
- Kerr, S. P. & Kerr, W. R. (2011). Economic impacts of immigration: A survey (No. w16736). National Bureau of Economic Research.
- Kerr, S. P., Kerr, W. R. & Lincoln, W. F. (2014). Firms and the Economics of Skilled Immigration (No. w20069). National Bureau of Economic Research.
- Lehmer, F. & Ludsteck, J. (2015). Wage assimilation of foreigners: Which factors close the gap? Evidence from Germany. *Review of Income and Wealth*, 61(4), 677-701.
- Minnesjord, M. & Jostad, I. (2019). An empirical study on the macroeconomic effects of immigration (Master's thesis, Handelshøyskolen BI).
- Morley, B. (2006). Causality between economic growth and immigration: An ARDL bounds testing approach. *Economics Letters*, 90(1), 72-76.
- Nannestad, P. (2007). Immigration and welfare states: A survey of 15 years of research. *European Journal of Political Economy*, 23(2), 512-532.
- Paul, R. (2020). Europe's essential workers: Migration and pandemic politics in Central and Eastern Europe during COVID-19. *European Policy Analysis*.
- Scott, K. & Tegunimataka, A. (2020). The Demographics of an Aging Society—The Role of Migration.
- Strockmeijer, A., de Beer, P. & Dagevos, J. (2019). Should I stay or should I go? What we can learn from working patterns of Central and Eastern European labour migrants about the nature of present-day migration. *Journal of ethnic and migration studies*, 45(13), 2430-2446.
- Strockmeijer, A., de Beer, P. & Dagevos, J. (2020). Explaining differences in unemployment benefit takeup between labour migrants and Dutch native workers. *International Social Security Review*, 73(2), 75-99.
- Weber, E. & Weigand, R. (2016). Identifying macroeconomic effects of refugee migration to Germany (No. 20/2016). IAB-Discussion Paper.
- Weiske, S. (2019). On the macroeconomic effects of immigration: A VAR analysis for the US (No. 02/2019). *Arbeitspapier*.